

EXAKTA DIAMANT

prototype of knutselwerk?

De in november 2011 bij het veilinghuis Westlicht in Wenen voor € 6.600, - geveilde EXAKTA Diamant is in alle opzichten uniek. Er bestaat geen camera die er maar op lijkt. De vraag is, is dit echt een prototype, zoals algemeen wordt aangenomen, of een wijziging dan wel een door een vindingrijke knutselaar in elkaar geschroefde camera?

Deze camera verscheen voor het eerst op de tentoonstelling “Historische Kameras und Leipziger Photographien 1840-1950”, die te zien was in 1983 in het Museum voor Schone Kunsten in Leipzig. De meeste camera's waren ingebracht door de plaatselijke fotografen Peter Langner en Herbert Glass. Naar aanleiding van de tentoonstelling ontstond het boek “Historische Kameras – aus Sammlungen der DDR” [1], waarbij Hans Kleffe verantwoordelijk is voor de tekst. Het werd in 1989 uitgegeven bij VEB Fotokinoverlag, Leipzig.

In deze publicatie wordt de EXAKTA Diamant getoond. Onder de foto staat: “Is waarschijnlijk een prototype, ongeveer 1950 (?)” De camera was op dat moment particulier eigendom en werd Langner ten behoeve van de tentoonstelling ter beschikking gesteld. In het standaard werk uit 1995 “, Spiegelreflexkameras aus Dresden” van Richard Hummel [2], is dit toestel ook afgebeeld. Ook is hier het woord “prototype” te vinden. Het bouwjaar is echter gecorrigeerd in 1948. Hummel schrijft:

“Exakta Diamant (008) Productieperiode: 1948 Aantal: prototype.

De belangrijkste kenmerken van de Exakta Diamant:

- *Oorspronkelijk voorzien van een spiegelsysteem om het reflexbeeld recht op en goed te zien. Wegens onvoldoende beeldkwaliteit werd het prototype voorzien van een dakkant- pentaprisma;*
- *Aparte zoekerkap met gravering;*
- *Geen aansluiting voor flitsynchronisatie;*
- *Geen gravering “Ihagee Dresden” op de frontplaat.”*

Het is interessant dat de camera niet opduikt in de verdere literatuur. Noch in Aguila en Rouah 1987 [3] en 2003 [4], noch bij Wichmann 1995 [5] of in “Exakta Obscurities” door Cullen & Rademaker, 2001 [6], wordt de Exakta Diamant beschreven.

Eigenschappen

Bekijken we de camera van dichtbij, dan zien we dat hij een flink aantal eigenschappen heeft van de Kine-Exakta, en wel van de na-oorlogse versies (Hummel (006) en (007) [2]). De instellingsmogelijkheden

zoals: lange tijdenknop, korte tijdenknop en sneltransporthefboom zijn die van de Kine-Exakta. Naast het dakkantprisma wijkt ook het huis af van de standaardmodellen. Uitwendig het komt overeen met dat van de Kine-Exakta. De EXAKTA Diamant heeft echter geen aansluitingen voor flitsynchronisatie. In het algemeen zijn er daarvan twee varianten, te weten met of zonder het derde gat - een draadbus om de flitser vast

te zetten. Camerahuizen zonder flitscontacten zijn echter nooit in serie gebouwd. Uitgesloten is ook dat de gaten door de lederen bekleding bedekt wordt. Een serienummer zoekt men op dit huis tevergeefs. Het frontpaneel dat gemonteerd is op het huis heeft niet de bekende gravering “Ihagee Dresden.” verder is het identiek aan dat van de Kine-Exakta, met inbegrip van de gaten voor de bevestigingsboutjes en de bajonetring.

Het meest opvallende verschil zit in de zoeker. De Exakta was in die tijd voorzien van een vaste lichtkapzoeker. De mogelijkheid van vervanging tegen bijvoorbeeld een prismazoeker kwam in 1950 op de markt met de Exakta Varex. De eerste prismazoeker voor de Exakta Varex werd in

1951 uitgebracht. De Praktina van Kamera-Werkstätten Niedersiedlitz - misschien later de grootste concurrent van de Exakta - verscheen pas in 1952. Die had ook een prismazoeker, als hulpstuk bij de toen nog gebruikelijke lichtkapzoeker. Al in 1948 werd op de belangrijkste vakbeurs in Noord-Europa, de St. Erik's Beurs in Stockholm, een speciale camera getoond, de Contax S, ook wel aangeduid als spiegel-Contax. Hij werd in het volgende jaar, dat wil zeggen in 1949, op de Leipziger Voorjaarsbeurs aan het publiek gepresenteerd. Aansluitend begon bij Zeiss Ikon in Dresden de serieproductie. De Contax S was de eerste spiegelreflexcamera met vast ingebouwde prismazoeker.

Wanneer dus de hier besproken EXAKTA Diamant uit 1948 stamt, was er slechts één voorbeeld waar deze constructie zich had op kunnen oriënteren, te weten de Contax S. De Contax had echter in 1948 alleen pre-productie-eigenschappen en was zeker niet al te bekend. Puur uiterlijk zijn er geen overeenkomsten te vinden. Ook de latere constructie van de primazoeke van de Praktina en de Exakta Varex wijken sterk

af van de vorm van het dakkantprisma van de EXAKTA Diamant. Dus toch een prototype?

De graving van de camera is heel anders dan van alle andere bekende Exakta opschriften. Het beeldmerk "Exakta" is sinds de in 1933 verschenen Standard Exakta (4 x 6,5 cm) tot de Exakta Varex IIa van 1961 in essentie niet veranderd: een cursief geschreven naam in kleine letters met een hoofdletter 'E' als eerste letter. De EXAKTA Diamant ziet er heel anders uit, en alle letters van de naam "Exakta" zijn hoofdletters. Ook de toevoeging "Diamant" - klein geschreven - heeft als aanduiding geen traditie bij Ihagee. "Junior" als aanduiding van camera's zonder lange sluitertijden, dus met beperkte uitrusting, "Nacht" voor combinaties met lichtsterke lenzen, "Varex" voor de camera's van het latere Exakta-systeem met verwisselbare zoekers zijn bekend, maar "Diamant"?

De uitvoeringen en ook de graving van het ronde dakkantprisma maken meer de indruk van knutselwerk dan van het resultaat van een professionele productie.

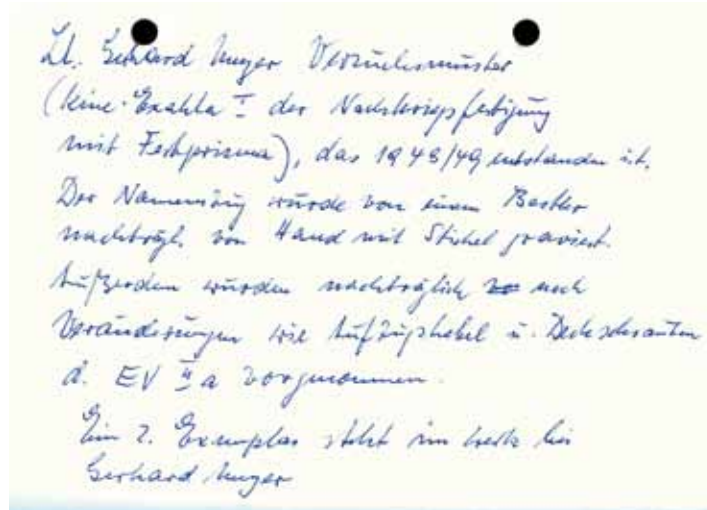
Prototype of knutselwerk?

Het staat in ieder geval vast dat er originele Exakta-onderdelen zijn gebruikt. Camerahuis, bedieningsknoppen, frontpaneel, het zijn allemaal echte onderdelen van de naoorlogse Kine-Exakta. De ontbrekende graving op het voorpaneel wijst erop dat deze ver vóór het serieproductieproces op de "Diamant" werd gezet. Ook de afwezigheid van het serienummer betekent, dat de onderdelen gemonteerd werden, voordat zij de serieproductie hadden bereikt. Daardoor is een latere ombouw of een vervalsing uitgesloten. De camera moet dus op het tot nu toe beschreven tijdstip zijn samengesteld door iemand die toegang had tot het

nodige materiaal en in staat was een Exakta in elkaar te zetten. Tot nu toe was men er in verzamelaarskringen altijd van uitgegaan dat het om een door een werknemer zelfstandig gemonteerde camera ging, die geen officieel karakter

heeft. In het bijzonder de eenvoudige uitvoering van de graving suggereert dat. Tegen een prototype spreekt ook dat de camera klaarblijkelijk altijd in particulier bezit is geweest. Hij heeft nog nooit tot een officiële museumcollectie gehoord of tot een bedrijfsverzameling, en is nooit eigendom van Ihagee geweest. Ook in de door Richard Hummel bijeengebrachte verzameling van Pentaconapparatuur in het Technische Museum van de stad Dresden is de Exakta Diamant niet te vinden, en wordt beschouwd als "nog te verkrijgen" [7].

Begin 2012 is er een document opgedoken dat tot nu toe over het hoofd was gezien, en dat de geschiedenis van deze camera weer in een ander licht plaatst. In de nalatenschap van Werner Wurst, veelgeprezen auteur van talrijke boeken over Exa en Exakta, zijn er foto's van deze camera gevonden. Op de achterkant van een van de foto's is de volgende opmerking geschreven door W. Wurst: "Volgens Gerhard Unger prototype (Kine-Exakta I, uit na-oorlogse productie met vast prisma), vervaardigd in 1948/49. De naamgraving was achteraf door een knutselaar met de hand met een graveerstift aangebracht. Voorts zijn daarna nog wijzigingen aangebracht, zoals een sneltransporthefboom en dekschroeven

vd E(xakta) V(arex) IIa. Een tweede exemplaar staat in de fabriek bij Gerhard Unger "

Het gaat dus bij de Exakta Diamant toch om een prototype, dat met een vast ingebouwd prisma bij Ihagee gebouwd is. Alleen de inscriptie is door een knutselaar gegraveerd. Deze graving komt niet voor op de vermelde tweede camera. Deze camera is in de tussentijd opgedoken. Hij is aan de voorzijde van het dakkantprisma kaal. Gerhard Unger was overigens medewerker van de afdeling R & D (onderzoek en ontwikkeling) van Ihagee.

Ten slotte

De conclusie moet dus zijn, dat het bij de EXAKTA Diamant, in tegenstelling tot eerdere veronderstellingen, toch om een prototype gaat, dat in 1948/1949 vervaardigd is. Deze veronderstelling is gebaseerd op de recent opgedoken documenten van Werner Wurst, waaruit dat duidelijk blijkt.

Op deze plaats wil ik Rainer Dierchen bedanken voor het beschikbaar stellen van de beelden uit de nalatenschap van W. Wurst, en de aanvullende informatie. De andere foto's van de Exakta Diamant werden verstrekt door Peter Coeln, WestLicht, Wenen.

Intussen heeft de huidige eigenaar van de Exakta Diamant, een fotozaak in Dresden, deze op eBay enige tijd aangeboden voor € 10.000 maar daarna duidelijk gemaakt dat men het toestel vooral wil behouden voor reclaimedoeleinden. Op de fotograficabeurs tijdens de recente internationale Ihagee/Exakta bijeenkomst in Dresden was dat heel duidelijk te zien. (De vertaler)

Literatuur

- [1] Langner, P. & H. Kleffe (1989): Historische Kamera's – aus Sammlungen der DDR. Leipzig.
- [2] Hummel, R. (1997): Spiegelreflexkameras aus Dresden. Leipzig.
- [3] Aguila, C. & M. Rouah (1987): Exakta Cameras 1933-1978. Hove, Engeland.
- [4] Aguila, C. & M. Rouah (2003): Exakta Collection. Sant Amans Sault, Frankrijk.
- [5] Wichmann, K. (1995): Von der Kine-Exakta bis zur Elbaflex. Derde druk, Stuttgart.
- [6] Cullen, K. & G. Rademaker (2001): Exakta Obscurities. Delta (BC), Canada.
- [7] Hummel, R. (1994): Technische Sammlung der Stadt Dresden: Pentacon Gerätesammlung, Dresden.

Dit artikel is eerder gepubliceerd in PhotoDeal nr.77, II/2012.

Olaf Nattenberg, Kamen, Duitsland
www.exaktapages.com